

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Iisalmen kaupungin lausunto selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Iisalmen kaupungilta lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi 4.4.2014 mennessä. Lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota ehdotettaviin kriteereihin ja niiden painoihin, määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin, verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen sekä siirtymätasauksen keston ja porrastukseen.

Iisalmen kaupunki pitää ehdotettua uudistusta hyvänä ja oikeansuuntaisena. Valtionosuusperusteiden vähentämistä ja kriteereiden selkiyttämistä pidetään hyvänä. Kriteereiden määrä on riittävä ja niiden voidaan katsoa tasaavan kuntien kannalta oikeita kustannuksia ja niiden välisiä eroja.

Vuoden 2015 alussa voimaan tulevan valtionosuusjärjestelmän uudistuksen myötä Pohjois-Savon kuntien yhteenlasketut valtionosuudet kasvavat 24,8 M€ ja Iisalmi kuuluu tässä uudistuksessa nettohyötyjiin 5 M€:n valtionosuuden korotuksella. Tämä on Iisalmen kaupungin talouden tasapainottamisen ja verotuksen kannalta tärkeä asia, sillä valtionosuudet muodostavat nykyisellään 37 % kaupungin koko verorahoituksesta (verotulot + valtionosuudet).

Merkittävin muutos uudistuksessa on väestön ikärakenteen ja sairastavuuden tarkastelussa. Uuden järjestelmän peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin ja sairastavuuteen. Uudistus on oikeansuuntainen, sillä sairastavuus aiheuttaa kustannuksia, ei ikä sinänsä.

Ehdotettu uusi sairastavuuskriteeri muodostuu terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon osatekijöistä ja niihin sisältyvistä kustannustekijöistä. Terveydenhuollon ja vanhustenhuollon kustannukset lasketaan yleisimpien kansantautien ja työkyvyttömyyden perusteella. Sosiaalihuollossa kustannusta selittävänä tekijänä on pelkästään työkyvyttömyys.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmien ja sairastavuuden painoarvoihin kustannuseroja selittävänä tekijänä ehdotetaan tuntuva muutosta suhteessa nykyisiin painoarvoihin. Sairastavuuden painoarvoa on ehdotettu korotettavaksi noin 2,5-kertaiseksi nykyjärjestelmään verrattuna ja ikärakenteen paino-osuutta kaikista laskennallisista kustannuksista ehdotetaan alennettavaksi noin 70 prosenttiin, kun sen painoarvo on nykyisin noin 82 prosenttia. Ehdotetuilla kriteereillä on suurehkoja kuntakohtaisia vaikutuksia. Iisalmessa ja Pohjois-Savossa väestön sairastavuudesta aiheutuvat kustannukset painottuvat selkeästi korkeampiin ikäryhmiin ja sairastavuuden painoarvon nostaminen ehdotetusta 2,5:sta vastaisi todennäköisesti paremmin sairastavuudesta aiheutuvaa kustannusten tasausta tällä alueella.

Ikäryhmitys pohjautuu uudessa järjestelmässä pääosin nykyisiin ikäluokituksiin. Ehdotuksessa 75 - 84 -vuotiaiden ja 85+ -vuotiaiden ikäryhmien painoarvoa on laskettu merkittävästi ja se on tehty korottamalla lasten ja nuorten ikäluokkien painoarvoa. Iisalmessa ja myös Pohjois-Savossa väestön sairastavuudesta aiheutuvat kustannukset painottuvat selvästi korkeampiin ikäryhmiin, mikä väestön ikääntymisen myötä tulee jatkossa lisäämään sosiaali- ja terveydenhuollon menoja.

Ylä-Savon alueen liiketoiminnan ja asioinnin keskuksena Iisalmi on panostanut infrastruktuuriin ja mm. liikenneväylien rakentamiseen, mikä vaikuttaa myönteisesti sekä elinkeinoelämän kehittämiseen että pendelöintiin koko seutukunnan alueella.

Valtionosuusjärjestelmä uudistus huomioi kunnan työpaikkojen määrän lisääntymisen työpaikkaomavaraisuuskriteerissä, mitä pidetään hyvänä asiana. Maakunnan keskuskuntien tekemät panostukset mm. liikenneväyliin vaikuttavat myönteisesti koko seutukunnassa ja hyödyntävät laajemminkin elinkeinoelämän kehittämistä.

Esityksessä ehdotetaan verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen tasausrajan nostamista 100 prosenttiin. Tasauslisäksi ehdotetaan 80 prosenttia tasausrajan ja kunnan asukaskohtaisen laskennallisen verotulon erotuksesta. Verotuloihin perustuvassa valtionosuuden tasauksessa ehdotetaan lisäksi otettavaksi uutena huomioon 50 prosenttia voimalaitosten kiinteistöverosta. Tasaus koskisi vain kunnan peruspalveluiden valtionosuutta.

Verotuloihin perustuvassa valtionosuuksien tasauksessa kannustavuuselementti ulotetaan myös niihin kuntiin, joiden laskennalliset verotulot ovat tasausrajan alapuolella. Uudessa järjestelmässä tulojen tasauksen (verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen) painoarvoa on kasvatettu suhteessa kustannusten tasaukseen. Jatkossa kunta saa osan mahdollisen veropohjan laajenemisen hyödystä itselleen. Hallituksen esityksen perusteella verotulokasvusta jää kunnan eduksi 20 prosenttia. Järjestelmämuutoksen edellyttämä rahoitus (700 M€) siirretään kustannusten tasauksesta eli kuntien omarahoitusosuutta kasvatetaan noin 131 €/ as. Iisalmen kaupunki pitää tasauksen suuntaa oikeana ja oikeudenmukaisempana verrattuna nykyiseen järjestelmään. Verotuloihin perustuvan tasauslisän korottamista ehdotetusta 80 %:sta 85 %:iin pidetään perusteltuna. Muutos hyödyttää tasapuolisemmin niitä kuntia, jotka jäävät selkeästi tasausrajan alapuolelle.

Valtionosuusuudistusehdotuksessa jokaiselle kunnalle määritellään syrjäisyysluku ja vain erittäin harvan asutuksen kuntiin sovellettaisiin erillistä syrjäisyyden lisäosan korotusta. Ehdotuksen mukaan ne kunnat, joiden syrjäisyysluku on vähintään 1,5, saisivat yksikköhinnan kolminkertaisena. Ehdotettu porrastus aiheuttaa liian suuret erot keskenään samankaltaisten kuntien kesken. Iisalmen kaupunki ehdottaa lisäosan syrjäisyyskriteeriä porrastettavaksi siten, että niiden kuntien, joiden syrjäisyysluku on 1,0 – 1,49, kerroin kaksinkertaistetaan.

Lopuksi Iisalmen kaupunki toteaa, että siirtymäaika on välttämätön ja viiden vuoden siirtymäaika ja ehdotettu porrastus riittävä uudistuksen läpiviemiseksi ja toimintojen sopeuttamiseksi myös niissä kunnissa, joissa valtionosuusjärjestelmän uusiminen aiheuttaa suurimmat muutokset. Viittä vuotta pidempi siirtymäaika todennäköisesti siirtäisi uudistuksesta aiheutuvia toimenpiteitä kunnissa ja veisi pohjan järjestelmään tulevilta muutoksilta.

Iisalmessa 2.4.2014

Iisalmen kaupunginhallitus

Jarmo Ronkainen
kaupunginjohtaja

Esa Laukkanen
hallintojohtaja